

6949

ДИТЯЧИЙ РУХ

9
ЕРВЕНЬ

ДИТЯЧИЙ РУХ

Пролетарі всіх країн, єднайтеся

ОРГАН ЦЕНТРАЛЬНОГО І
ХАРКІВСЬКОГО КОМІТЕТІВ
:: :: :: ЛКСМУ :: :: ::

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ

Харків, Палац Праці, II під'їзд, кв. 52

Телеф. 3-22-51.

ВИХОДИТЬ ОДИН РАЗ НА МІСЯЦЬ

З М І С Т

№ 9 (113)

ЧЕРВЕНЬ

І В І І

ДВЕНАДЦЯТИЙ РІК
ВИДАННЯ

Стор.

1. М. Спектор — Ширше художню самодіяльність дітей.

МУЗИКА

4. А. Шухман — Масовий спів.
7. Кругляк — Шумова оркестра.
8. В. Барковський — Юні музиканти.
11. М. Могилевський — Слухайте радіо.
13. Норми на значок „Мистецтво пролетарським дітям“ з музики.
14. Вал. Бичко — Табірна (пісня).
15. Ноти.

ТЕАТР. КІНО

16. Дядя Левонтій — Як поставити й оформити п'єсу.
20. Спартакіада в таборі.
22. Норми на значок „Мистецтво пролетарським дітям“ з театральної роботи.

ЛІТЕРАТУРА

23. Г. Гольдберг та Т. Вінокурова — З цікавою книжкою цікаво працювати.
27. Мрія Степова — Бібліотека в садку серед ялини.
28. Для бібліотеки.
29. Л. Д. Фонарьов — Художнє розповідання.
31. Норми на значок „Мистецтво пролетарським дітям“ з літератури.

ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО

32. М. І. Брук і К. Юровський — Учись ліпити.
34. Норми на значок „Мистецтво пролетарським дітям“ з образотворчого мистецтва.

У складанні цього номера, присвяченого ВСЕУКРАЇНСЬКІЙ ДИТЯЧІЙ ОЛІМПІЯДІ САМОДІЯЛЬНОГО МИСТЕЦТВА, взяла участь Всеукр. Центр. станція масової позапідільної роботи

Обкладинка худ. В. НЕВСЬКОГО

ОРГАН ЦК ЛКСМУ ТА ХАРКІВСЬКОГО
ОБКОМУ ЛКСМУ

М. СПЕКТОР

ШИРШЕ

художню самодіяльність дітей

Художня робота з дітьми є одне з актуальних завдань школи й піонерської організації.

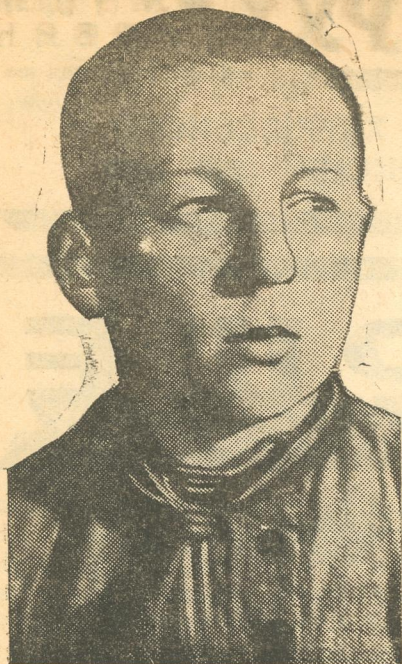
Ми повинні виховати в дітях любов до музики, літератури, театрального мистецтва, виховати в дітях уміння глибоко сприймати художні речі з різних галузей мистецтва, навчити дітей спрямовувати, викликані цими художніми речами, емоції на користь для комуністичних завдань справу.

Один із центральних заходів, що має мобілізувати широкі маси дітей та громадськість до художньої роботи, є **ПЕРША ВСЕ-УКРАЇНСЬКА ХУДОЖНЯ ОЛІМПІАДА**.

Завдання цієї художньої олімпіади є піднести ідейно - художню якість дитячої художньої самодіяльності й художнього обслуговування дітей, виявити самий стан цієї роботи з дітьми й спрямувати його правильними шляхами. Популяризувати серед дітей кращі зразки самодіяльного й професійного мистецтва. Створити масовий художній рух

дітей за опанування мистецтва. Мобілізувати увагу широких мас трудящих та фахівців - майстрів до участі в художнім вихованні дітей. Створити умови, мобілізувати засоби, щоб навчати дітей робітників та колгоспників грати на скрипці, на піаніно, на якийсь народний інструмент тощо. Допомога від міста селу в поліпшенні й налагодженні художньої роботи з дітьми — от такі є завдання олімпіади.

Участь в олімпіаді беруть дитячі художні гуртки: драматичні, живгазетні, агітбригади, витівники, хори, капелі, духові оркестри, струнні, домрові, оркестри національних інструментів, баяністи, гуртки образотворчого мистецтва (малюнок, ліпка), літературні гуртки, фізкультурні гуртки, музстудії, а також і індивідуали — юні літератори, драматурги, танцюристи, музики, художники тощо. Олімпіада влаштована на відзнаку річниці ухвали ЦК про піонерську організацію. Фактично розпочалася вона 20 травня і закінчиться до XVI річниці Жовтневої революції.

На вечорі молодих літераторів учень 7 групи 32 ФЗС Панч прочитав свій твір „К. 5“, присвячений Авіозаводові

Олімпіада має такі маршрути:

1-й маршрут — зветься «Організуємо й зміцнимо роботу художніх гуртків». Цей маршрут обіймає всю підготовку, організаційну роботу. Організація нових гуртків, зміцнення старих, організація штабів олімпіади, визначення учасників олімпіади і т. д.

2-й маршрут — «Жодного трудящого поза участю в художній самодіяльності дітей». Завдання цього маршруту — мобілізувати увагу громадськості до конкретної допомоги школам у налагодженні художньої роботи. Сюди входить придбання різних інструментів для школи, утримання керівників, організація концертів для дітей, відведення кімнат для дітей при клубах дорослих, кол-

будах тощо. Цей другий маршрут супроводиться вечорами показу художньої самодіяльності дітей.

До цього ж маршруту входить залучення фахівців мистецтва, тобто подання піонеррахунків окремим літераторам, художникам, композиторам, драматургам.

3-й маршрут — «Огляд художньої роботи дітей». Сюди входить уже безпосередньо робота круг художньої самодіяльності дітей. Сама організація цієї роботи проходить за декадами. Декада театрального мистецтва, декада музичного мистецтва, образотворчого тощо. Цей маршрут супроводиться масовими демонстраціями, вечорами зустрічі з фахівцями мистецтва, вечорами для батьків тощо.

Велике місце в перебігу всієї олімпіади, як і в дальшій систематичній роботі, забере масове складання дітьми норм на значок «Мистецтво пролетарським дітям».

Наша братня республіка РСФРР, зокрема м. Ленінград, має вже великий досвід у складанні цих норм — в самім Ленінграді вже склали норми понад 15.000 дітей. Ми розпочинаємо цю роботу вперше і тому велике значіння має те, як будуть мобілізовані діти на складання цих норм.

Норми на значок «Мистецтво пролетарським дітям» — охоплюють собою невеличкий мінімум знань із кожної галузі мистецтва (театрального, музичного, образотворчого, кіна тощо*). Головне значіння складання норм на цей значок у тім, що за відповідної організації роботи великі ма-

* У цьому номері журналу друкуємо норми на значок МПД з окремих галузей мистецтва.

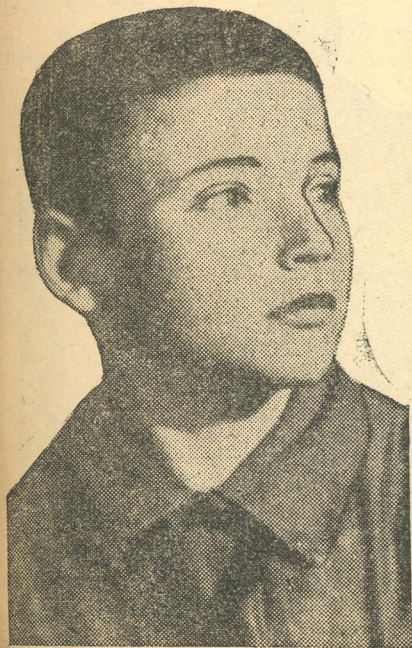
си дітей будуть охоплені художньою роботою.

Вмикаючись до олімпіади та готуючись до здачі норм на значок МПД, треба виявити хлоп'ят, що вміють співати, грати, малювати тощо. Їх у нас багато по загонах. Вони радо зустрінуть розгортання художньої роботи.

Розпочинайте за допомогою вчителя, музкерівника огляд художньої самодіяльності дітей свого загону. Перевіряйте роботу драмгуртка, гуртка образотворчого мистецтва, струнної оркестри, роботу окремих художників - піонерів, музик тощо, але перевіряйте не обстеженням, а показом їхньої роботи. Хай покажуть — чого досягли.

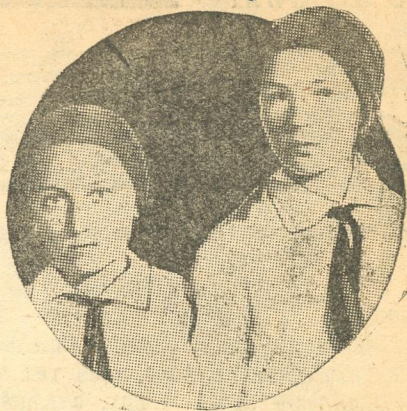
Не забудьте, що батьки й гро-

ОЛІМПІАДА В ХАРКОВІ

Учень 5 групи 32 ФЗС Мозов—автор творів „1 травня“, „Паризька Комунa“ та „Прикордонний червоноармієць“

ОЛІМПІАДА В ХАРКОВІ

Учні 2 групи 52 ФЗС Савицька та Вовчик прочитали колективний твір „П о з и к а“

мадськість повинні набагато допомогти. Залучіть їх на огляд дитячої самодіяльності, ставте питання на батьківських комітетах, на підшефнім виробництві, в колгоспі. Наслідком цього мають постати нові музичні, образотворчі тощо гуртки, студії, набори інструментів, організація культпоходів до театрів, кіна, відведення кімнат для дітей у клубах дорослих, ЖК, колбудах, навчання дітей на скрипці, на піаніно тощо.

І, врешті, треба організувати піонерів для складання норм на значок «Мистецтво пролетарським дітям». Норми не складні. Використайте допомогу фахівців. Встановіть пункти, де можна скласти ці норми. Приготуйте матеріал, який треба опрацювати для складання норм, розкажіть про це на загоні. Організуйте саме складання норм. Художню самодіяльність дітей треба поставити на високий ступінь, на рівень завдань комуністичного виховання.

А. ШУХМАН

масовий спів

Техніка розучування пісні з загонном не складна.

Пісню розучують з голосу, тобто співають за голосом вожатого або тих піонерів, які її знають. Співають хлоп'ята на один голос, крім тих випадків, коли хтось із них, з власної ініціативи, починає «вторити», тобто співає співзвучну мелодію, яку він сам знайшов. У таких випадках вожатий надає хлоп'ятам, що «вторять», цілковиту волю дій.

У деяких загонах є звичай співати, тільки стоячи. Від цього треба рішуче відмовитись. Співати можна в якому завгодно стані (стоячи, сидючи, працюючи), що не заважає рівномірному глибокому диханню.

Треба обов'язково провітрювати приміщення, в якому хлоп'ята співають, і стежити за тим, щоб повітря весь час було чисте. Хлоп'ят, які заважають загальному співу через те, що «не мають слуху», або «голосу», усувати від співів не слід. Треба просто попросити їх співати так тихо, щоб вони добре чули, як співають інші. Це допоможе розвитку їхнього слуху та голосу. За деякий час часто такі хлоп'ята починають співати не гірше від інших.

ТЕХНІКА РОЗУЧУВАННЯ ПІСЕНЬ

Розучувати пісню треба починати з того, що хтось проспівав її від початку до кінця. Потім треба з'ясувати з хлоп'ятами, як вони сприймали пісню, як ставляться до неї, бо це дуже важливо в розучуванні.

Слова пісні слід зачитати окремо, пояснити їхній зміст, з'ясувати, на-

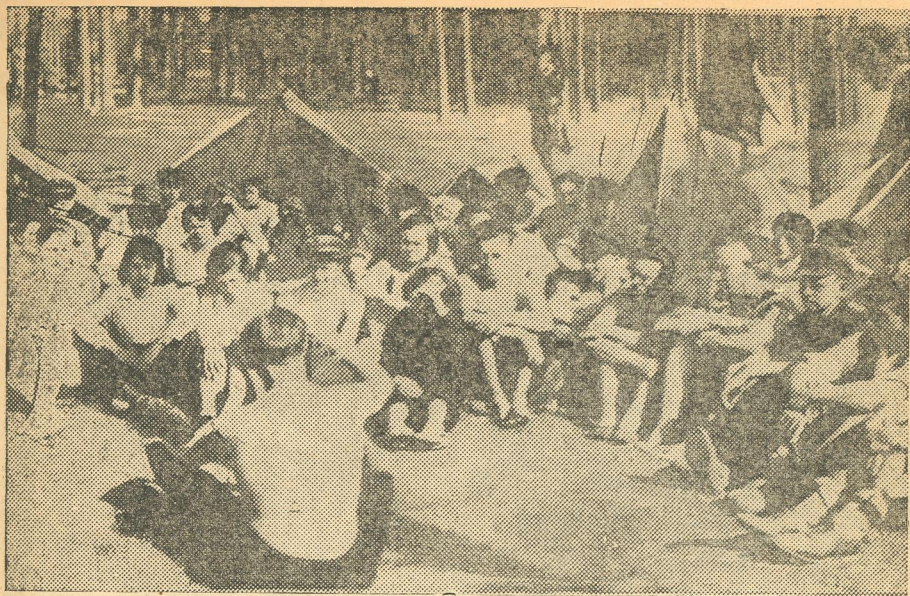
скільки текст відповідає мелодії. Слова треба заздалегідь приготувати, розмножити на шапирографі, на машинці, якщо вони є, або просто переписати.

Добре ще й написати слова у виді пляката. Цей плякат вивішують під час співу і з нього хлоп'ята у вільний час списують слова до своїх блокнотів. Потім за керівництвом вожатого хлоп'ята читають слова колективом

ОЛІМПІАДА В ХАРКОВІ

Ліховецька та Зефран (15 ФЗС) співають на олімпіаді Ленінського р-ну

М а с о в и й с п і в у т а б о р і

(це є примітивний вид колективної декламації).

Треба намагатися, щоб, крім ритмічної точности, дати й певну виразність текстові.

Коли засвоять текст, переходять до вивчення мелодії. Вожатий або виконавець пісні співає її кілька разів від початку до кінця, пропонуючи хлоп'я там одночасно стежити за словами пісні й потихеньку підспівувати.

Якщо звичайну легку пісню проспівати загонів два-три рази, то більшість хлоп'ят уже знають її й співають. Коли пісню засвоїли цілком, вожатий починає закріплювати ті фрази, які для хлоп'ят найважчі. Проте, вожатий не прагне того, щоб уже з першого разу хлоп'ята добре засвоїли пісню. Якщо відсотків 40—50 хлоп'ят уже співають, він на цьому може заспокоїтись і перейти до інших, уже знайомих пісень.

Є випадки, коли загін починає пісню і, не вивчивши, кидає. Проти цього вожатий повинен боротись. Якщо почали, треба довести до кінця.

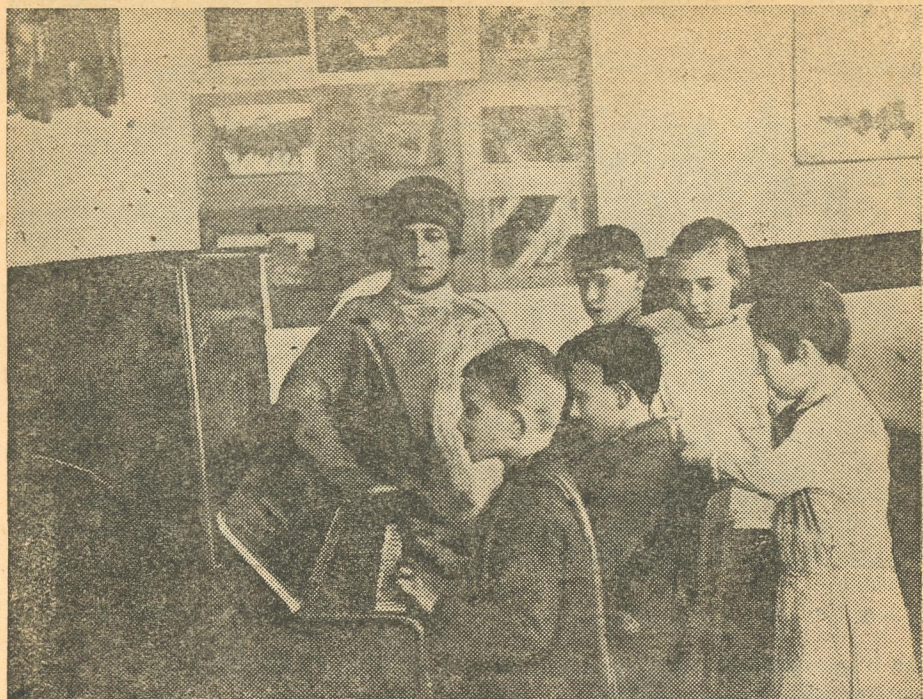
СПІВИ НА ВУЛИЦІ.

Кожен вожатий знає, яке значіння має в піонерів добре підібрана пісня під час прогулянок загону, маршуваль тощо. Вона об'єднує й разом з тим полегшує рух своєю ритмічністю.

Під час маршувань треба співати легких маршових пісень. Але співати їх треба не безперервно: ефект навіть від найкращої пісні втрачається, коли її довго співати. Так само не слід співати, коли на вулиці багато пилу, коли виходять на гору, коли несуть вантаж тощо.

ЗАСПІВУВАЧІ.

Коли вчать пісню загonom, вожатий повинен головню спиратися на тих піонерів, які відзначаються в загоні, як співаки. Таких хлоп'ят, що люблять співи (вони є в кожному загоні), вожатий згуртовує під час співів круг себе. Ці хлоп'ята схоплюють і запам'ятовують пісню швидко, ніж інші. Отже, вони є прекрасні водії пісні.

Музгурток Карло-Лібкнехтівської ФЗС на Криворіжжі

ПІСНІ ТРЕБА СПІВАТИ, А НЕ ГОРЛАТИ.

Істотна хиба піонерських співів є та, що діти домагаються великої звучності, надмірно напружуючи дихальні органи, тобто просто горлають. Це часто зриває голоси.

Щоб запобігти цьому, треба, щоб вожатий вказав хлоп'ятам ту шкоду, якої завдає голосний спів (горлання). Якщо голос зірвано, то ця хиба залишається у хлоп'ят на все життя; якщо пісню горлають, то слухачі не сприймають її; значно краще розуміють пісню, коли її співають спокійно, вільно. Вожатий повинен вимагати від піонерів, щоб вони вдихали повітря носом: це корисно тим, що, перше, легені заповнюються чистішим і теплим повітрям (воно дезинfectується і нагрівається в каналах носоглотки), подруге — за носового ди-

хання не пересихає горло.

Дихати треба через фрази. А якщо фраза надто довга, то через розділові знаки. Добре стежте, щоб дихання було грудочеревним, тобто, щоб у дихальнім процесі брали участь грудна клітка і діафрагма. Тулуб держіть по змозі непорушним, а грудну клітку розширеною, повітря вдихати не зразу й не до кінця. Поряд з цим треба звертати увагу на дикцію, тобто на ясне вимовлення тексту.

Пісня складається з двох елементів: текста і мелодії. І тому погане виконання одного з цих елементів (в данім випадку ми говоримо про текст) тягне за собою погане вражіння від усієї пісні. Доброї дикції досягають колективним читанням слів пісні, але й тут треба уникати горлання. Ясного вимовлення слів можна довести деяким напруженням м'язів щік та губів (особливо губів).

шумова

ОРКЕСТРА

Шумова оркестра — хороший вид масової роботи. Що треба для організації шумової оркестри?

Інструменти: кастаньєти, трикутники, бубони, барабан, тарілки, тріщітка, солов'ї. Це приблизно на склад оркестри з 15 чоловіка. Ведущим інструментом може бути баян, балалайка, мандоліна. Якщо немає ведущого інструменту, можна замінити його співами невеличкого хору. Звісно, під хор можна виконувати ті масові пісні, які знають хлоп'ята. А для маршів, танків та інших музичних речей неодмінно треба мати інструмент.

Поділ інструментів: кастаньєт—5, трикутників—4, бубонів—3, а решти по одному. Діти повинні завжди сидіти на тих самих місцях. Наприклад, кастаньєти праворуч, трикутники — ліворуч, бубони — навпроти, паралельно з бубнами (спереду) — барабан, тарілки, соловей, тріщітка.

Керівник оркестри повинен пам'ята

ти, в якому місці пісні б'ють кастаньєти, трикутники, бубони тощо. Візьмим, наприклад, пісню «Бити, бити нас хотіли»:

на слова «бити, бити» кастаньєти вдаряють 4 рази;

на слова «нас хо» трикутники вдаряють 4 рази.

Далі—«тілі»—бубони вдаряють 2 рази.

А барабан і тарілки вдаряють з самого початку, чергуючись барабан на «раз», а тарілки на «два».

Керівник повинен з першого разу встановити дисципліну. Повинен навчити виділяти «тіні», тобто встановити, де треба грати голосніше, де тихше.

Якщо керівник підбере цікавий матеріал, відомий хлоп'ятам, то цим забезпечить успіх шумової оркестри.

Лекція з музичного ходіння

ЮНІ Музики

На сцену харківського Театру Юного Глядача один за одним виходять учні **музичної дитячої студії Червонозаводського району** й демонструють свої здібності на олімпіаді дитячого самодіяльного мистецтва.

Ноги піяністів ледве дістають педаль роялю.

Деяким скрипалям важко самим настроїти свої інструменти, їм допомагає викладач, що виконує роль акомпаніатора, але це нікого не дивує й не викликає посмішки.

Маленький скрипаль чекає кінця вступу роялю. Ось він вступає сам. Смічок торкається струн упевнено. Так само впевнено й спокійно веде учень свій концерт.

Окремих виконавців змінюють ансамблі скрипалів, групи масового виховання, танцюристи.

От ансамбль скрипалів—30 чоловіка. Грають без диригента. Педагог Арон Михайлович **Консисторіом** — акомпанує

**

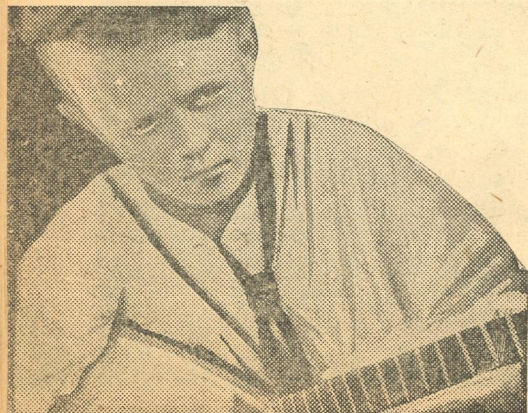
Спочатку — про студію, а потім про окремих хлоп'ят, що там учаться. Ця музична установа, як дитяча студія існує лише третій рік. На 1 травня 1933 року вона нараховує 428 учнів від 7 до 14 років. Серед них 5 комсомольців, 275 піонерів і 62 жовтенят. Половина дітей — діти робітників харківських заводів.

Їх обслуговують 23 педагоги. Навчають грати на фортеп'яно, скрипку, віолончель, на народні інструменти, вчать хорових співів.

Навчальні плани цієї студії, як і інших районних дитячих студій Харкова, затвердив Наркомос. Кожен учень, одночасно з вивченням своєї основної спеціальності, проходить музичне виховання, ритм, слухання музики, хорові співы. Щодокади учень працює тут 5 годин. Одна година витрачається на індивідуальне навчання, 4—на спеціальні лекції.

Треба взяти до уваги те, що всі вихованці дитячої студії одночасно вчать й у звичайних школах—наших семирічках та десятирічках. Отже, музики вони вчать перед школою або після навчання. І коли дитина покаже свої здібності, її можуть перевести до музтехнікуму або музінституту з тим, щоб там дати спеціальну музичну освіту.

1931 року студію закінчили троє учнів, 1932 року—8 (чотири з них продовжують навчання в спеціальній музичній школі). Цього року закінчують студію і вчитимуться у вищих музичних закладах уже 18 чоловік.

Яка мета студії?

Поперше—виховати культурного вихованця, а подруге—дати пролетарській дитині загальний музичний розвиток, навчити її володіти скрипкою, фортепіаном тощо, провадити масову музичну роботу серед піонерів, школярів та жовтениат. До плану роботи студії входить не лише музика, а й фізкультурна або ритмічна гра, хоролий танок, спів.

У цьому плані на олімпіяді студія й показала кілька номерів масових танків. Виконувала старша група муз-виховання. Непогані танки. Жваві й веселі...

У студії є учком. Вся його робота скерована на підвищення якості навчання, на боротьбу за свідому дисципліну, на боротьбу за краще опанування муздисципліни. Тут доводиться вести й велику роботу з батьками. Дехто з них не розуміє ролі музики. Дехто заважає дітям працювати дома.

— Коли ти залишиш оті свої гами?—звертається яка-небудь мати до дочки.

Учні й підколектив дитячої студії вирішили влаштувати спеціальний вечір для батьків.

Спочатку—коротенька доповідь про музику, як знаряддя класової боротьби.

А потім показали досягнення учнів: музика, спів, колективні пісні, танки.

Батьки переконалися, що гами або безкінечне повторення тої самої музичної фрази потрібні для навчання. Вони пізнають ці окремі фрази в цілій речі, яку виконує їхній син чи дочка.

Піонери—пролетарські діти—в дружбі з Бахом, Моцартом, з класичною музикою.

Піонери та школярі 49 харківської ФЗО добре знають 13-річну скрипаль-

Колективне навчання музики
Харківська Червонозаводська дитяча
музична студія

ку **ФЕЮ ЛІВШИЦЬ**, голову своєї бази ЮП.

Вона—учениця 6 групи, одна з найкращих ударниць навчання, у неї 7 «добре», решта—«цілком задовільно».

Шість років тому вона почала вчитися музики й не кинула її до цього часу, не вважаючи на ряд навантажень у школі й піонерській організації.

На музику витрачає вона 3—4 години на добу: вчиться дома, готуючи завдання ранком, перед тим, як іти до школи, і після навчання, коли приходить із школи.

Вона досягла великих успіхів через те, що віддає чимало часу на клопітну, вперту роботу.

Що грає Фея? До олімпіяди вона приготувала 7 концерт Бетховена й деякі складні твори Баха.

Для 13-річної дівчинки це досить серйозне завдання. З ним Фея впоралась непогано. У неї—прекрасна музична чутливість, почуття ритму. Скрипку вона перемагає з легкістю віртуоза. Феї треба ще багато вчитись, на своєму шляху музиканта.

Треба перемогти величезні труднощі
Ось товариш Феї—**АБРАША**

ГРИНШПУН, учень викладача Конспіторіума, 13-річний піонер, учень 5 групи харківської 30 ФЗС. Він учитесь музики вже 7 років. Працює 3 го-

дини на добу. Його програма: 5 концерт Давса, Бах, Прест. Він так само, як і Фея Лівшиць, здібний музикант.

Ось **КАГАЛОВСЬКА** — учениця 53 харківської ФЗС. Учитесь вона в 5 групі.

Вона опанувала Баха, Моцарта, як піяністка. Її музична творчість, як виконавця—ще попереду. Але вже зараз можна її відзначити з багатьох інших дітей.

Всі вони — вихованці харківської музичної студії.

Всі вони — піонери - ударники навчання, діти пролетарської держави.

НОРМИ НА ЗНАЧОК „МИСТЕЦТВО ПРОЛЕТАРСЬКИМ ДІТЯМ“

К І Н О

МІСТО Й СЕЛО

Молодший концентр

а) Проглянути не менш як три кінокартини й уміти розказати про їхній зміст.

Старший концентр

а) Проглянути не менш, як п'ять кінокартин і вміти розказати їхній зміст.

б) Знати двох радянських режисерів та розказати про напрямки їхньої творчості.

Жива газета Харк.
піонерського клубу—
в п а р к у

СЛУХАЙТЕ

РАДІО

Галло, галло, галло!

Говорить Харків — РВ-4 на хвилі 938 метрів.

Вісімдесят художніх та науково-політичних пересилань і концертів організовує на місяць дитячий сектор Всеукраїнського Комітету радіомовлення для піонерів та школярів, жовтень і дошкільнят.

Музика, концерти, естрадні номери, художнє читання класичної літератури тощо—все це носиться в етері, навколо нас, стукає в двері, проситься до нас, а ми його часто не використовуємо.

Категорично постає питання, щоб якомога швидше повернути хвилю етеру до кожної школи, загону, до кожного табору та літнього майданчика.

Всі загони, табори повинні запозичити позитивний досвід цієї роботи від тих загонів, де радіохвиля працює на піонерів.

ТАБІР РАДІОФІКОВАНИЙ.

У червоному куточку—триламповий приймач. Працює він спільно з гучномовцем «Рекорд», у їдальні теж гучномовець, на майданчику ще один, в садку, біля читальні—також гучномовець...

Дехто скаже: «Бачили. Гучномовці «Рекорд», «Піонер», приймач триламповий. Може ще щось у них є, то й балакати їм легко, а ось нам як? У нас немає цього!».

На це ми даємо таку відповідь:

Поперше—без апарату радіоконцерту з етеру не почувеш. Техніка потрібна.

Подруге—не треба думати, що табір, про який тут ідеться, якийсь ви-

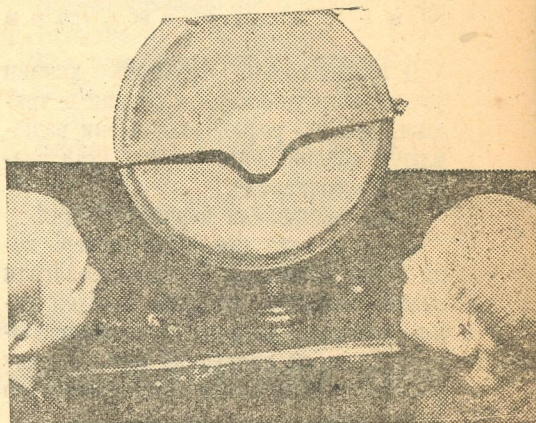
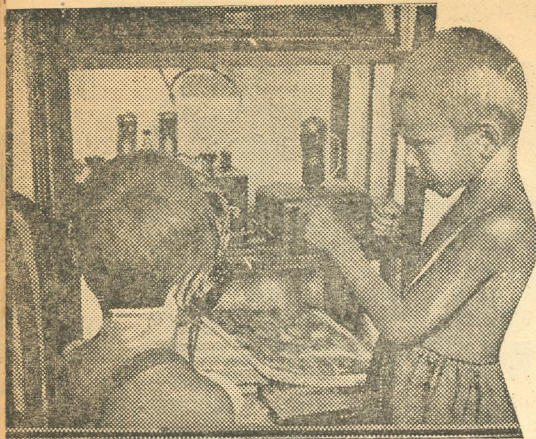

Фото М. Ярнольді

нятковий, багатий, все в нього є. Він, як і решта, найзвичайнісінький. Але він зумів зорганізувати наявні радіотехнічні ресурси. У школі (фізичній лабораторії) взяли лише один гучномовець та приймач. Другий гучномовець—запозичили в заводському ключі, а решту—знесли самі хлоп'ята.

Так от, як тільки хлоп'ята приїхали до табору, відразу закипіла бойова, енергійна робота. З одного дерева до другого, що стояло на віддалі 60 метрів, перекинули антену. Заземлили. Апаратуру поставили в червоному куточку. Звідти протягли дріт до гучномовців.

Юні радіо-аматори

О п'ятій годині тридцять хвилин увесь табір уже слухав новини з техніки, про які розповідали члени радіо-клубу «Завойовників світу» (так зва-лося пересилання).

Радіо працювало першого ж дня.

Цього ж таки дня, пізно ввечері, коли сонце зайшло і всі дітя полягали спати, вожатий прийняв повідомлення—програму дитячих художніх радіо-пересилань на наступний день. Відразу частину пересилань він включив до плану дня...

Ранок. Наснага, сніданок о 9-ій годині, а о 9 год. 20 хв. уже всі сиділи в червоному куточку. Розмовляли, співали і раптом заговорив гучномовець.

Станція включила передатник. О 9 год. 25 хв. почалась політінформація. Коротенькі повідомлення про події за кордоном, про працю наших велетнів, два музичні номери. Вожатий додав від себе кілька слів, і політінформація закінчена. На все витрачено 15 хвилин.

День у таборі йшов своїм порядком: купання, прогулянка до лісу, другий сніданок і знов—відпочинок.

На дворі—велика спека. Хлоп'ята поховались у тінь великого дуба, що

стояв посеред садка. Хто читає газети, хто «ріжеться» в шахи й дамки, решта слухають концерт симфонічної оркестри та артистів сектора дитячого радіомовлення України, що пересилає станція РВ-4.

Це було 6 червня. Концерт почався о 12 годині і тривав 40 хвилин. Тема концерту—«Червона армія в музиці та піснях російських і українських композиторів».

Найбільше подобалось хлоп'ятам, коли три виконавці разом з оркестрою співали пісень Далеко-Східної.

Всі хлоп'ята підспівували:

... Бити, бити нас хотіли,
бити намагалися.

А ми також не сиділи,
того дожидалися...

Концерт закінчено, але хлоп'ята й далі співали, чимраз голосніше й бадьоріше...

Під час слухання художніх радіо-пересилань діти сідають навколо гучномовців. Коли радіом провадиться вивчення нових пісень, завжди треба виділити свого диригента, який допомагав би гучномовцеві організовувати цю колективну роботу.

Щоб забезпечити успіх в організації колективного слухання радіо, треба заздалегідь про них оголошувати, приготувати зручні місця для цього: червоний куток, поставити гучномовець в садку тощо.

Які бувають пересилання? Це треба знати, щоб можна було відповідно добирати їх для організації колективного слухання і внести до плану дня.

Перший тип—«Книжка біля мікрофону»: літературні композиції й розповідання, основне завдання яких—ознайомити слухачів із кращими зразками класичної й сучасної літератури, письменниками. «Книжка біля мікрофону»—це не лекція з літератури, це художнє пересилання.

Друге—«Клуб завойовників світу»

(наука й техніка). Сюди увіходять: оповідання з науковими помилками, які повинні знайти самі слухачі, технічні вікторини, конкурси тощо.

Третє — Нацменпересилання — російською, єврейською, німецькою й польською мовами. Ці пересилання складаються з літературно-художніх, естрадних та музичних номерів.

Четверте — Музика — дітям. Це концертне мовлення. Концерти ознайомлюють дітей з кращими зразками музики, кращими авторами, й показують дитячу музичну самодіяльність.

П'яте — «Естрада». Це пересилання малих форм: витівничої естради, радіоцирку, коротеньких фейлетонів, веселого концерту, виступів майстрів естради біля мікрофону, дитячих і дорослих письменників.

Шосте — Політінформація для піонерів та школярів. Розмова на політичні теми, розмови видатних діячів.

Сьоме — Спеціальні пересилання для жовтенят та дошкільнят.

Всі ці пересилання вкладає в спеціальний календар (розподіл годин та днів окремих пересилань зветься сіткою пересилань). Ось ця сітка:

Політінформація пересилається з **9.25—9.35 год.** у такі числа кожного місяця: 1, 3, 5, 7, 9, 11, 13, 15, 17, 19, 21, 23, 25, 27, 29.

«Книжка біля мікрофону» пересилається з **10.00—10.30 год.** у такі числа: 3, 6, 8, 13, 16, 18, 23, 26, 28.

«Дошкільник» — з **10.40 — 11.00** в такі числа: 1, 5, 9, 11, 15, 19, 21, 25, 29.

«Музика дітям» — з **12.00—12.40** у такі числа: 5, 12, 18, 24, 25, 30.

Нацменпересилання — з **12.30—13.00** в такі числа: 2, 4, 8...

Для середнього віку (жовтеня) — з **12.30—13.00** в числа: 3, 7, 10, 13, 17, 20, 23, 27, 30.

Естрада — з **17.30—18.00 год.**, у числа: 2, 4, 10, 12, 14, 20, 22, 24, 30.

Розмова — з **19.00—19.15** у такі числа: 2, 4, 6...

Цю сітку вивісьте на видноті.

НОРМИ НА ЗНАЧОК „МИСТЕЦТВО ПРОЛЕТАРСЬКИМ ДІТЯМ“

М У З И К А

СЕЛО

Молодший концентр.

а) Знати дві піонерські пісні й уміти їх проспівати.

б) Прослухати не менш як три концерти радіом і вміти про них розказати.

Старший концентр.

а) Знати не менш як три пісні й уміти їх проспівати.

б) Прослухати радіом не менш як три концерти і вміти про них розказати.

в) Грати на якийсь музичний інструмент.

г) Уміти організувати масовий спів.

г) Знати біографію одного з радянських композиторів та одного з класиків музики; вміти розказати про їхню творчість.

МІСТО

Для молодшого й старшого концентрів — крім того, що й для села — відвідати два концерти й один раз оперу; вміти розказати про зміст.

табірна

ПІСНЯ

Палай, наша ватро,
іскрися у ніч,
піднося над лісом,
як прапор.
Червоні краватки
приваблюй і клич
у наш яснозоряний
табір.

Ніхто не шелесне
у тиші нічній,
чатує узліссями
варта.

На кожному обличчі,
на кожному плечі
відзоре сполохи
ватра.

От з місця підвівся
старий партизан
і повість цікаву
заводить
про те, як в цім лісі
палала гроза
гучних партизанських
походів.

Клянёмось тобі,
командире старий,
що наша рука
не схитнеться,
як тільки задміють
ворожі вітри —
улучити ворога
в серце.

І знову над табором
тиша, мов сич,
лиш інколи
паліччя трісне.
Та от розриває
утомлену ніч
бадьора, розгониста
пісня.

До сну пролунав
голосистий відбій,
згасає роз'ятрена
ватра.

Ніхто не шелесне
у тиші нічній,
чатує узліссями
варта.

СЛОВА

Вал. БИЧКА

ТАБІРНА

МУЗИКА
БЕРНДА

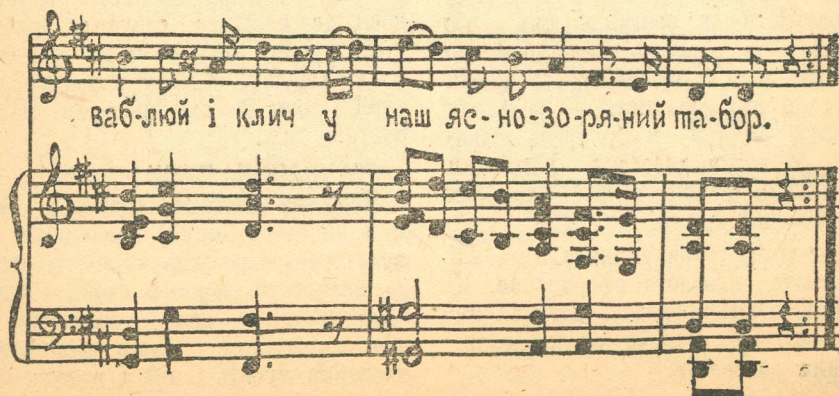
Повільно.

Спів.

Па - лай, на-ша ва-т-ро, і-скрися у ніч, під

ф.п.

ЯК поставити й оформити п'єсу

ВИБІР П'ЄСКИ

Де взяти п'єску?

Дуже багато матеріалу вміщують журнали «Весела бригада» та «Затейник» (Москва). Матеріал там завжди супроводжується порадами, як поставити п'єсу, даються рисунки найпростіших декорацій тощо.

Крім цього, кілька п'єсок для села видає видавництво «Молодий більшовик» та видавництво «Молодая гвардія» в Москві. Через бібліотеку можна буде домогтися того, щоб і цей матеріал мати завжди в своєму розпорядженні.

Крім цього, **невелику п'єску можна написати й колективно, і самому.**

Добираючи або.. складаючи п'єси, треба дотримуватись такого:

1. П'єска (або інсценізація, або жигазетна сцена) мусить бути пристосована до ваших місцевих умов і вашої аудиторії. Краще, коли п'єска невеличка, жвава, з елементами гумору. Коли в п'єсці трапляються слова, що можуть бути незрозумілі, треба замінити їх зрозумілими або пояснити ці слова в передмові до вистави; коли в п'єсці багато дієвих осіб і з них більшість — ролі для дорослих — таку п'єсу треба відкинути, бо грати дорослих хлоп'ятам важко. Що менше у п'єсі дорослих ролей — то краще.

Крім того, треба уникати п'єс, які вимагають складного оформлення. Ці п'єси втомлюють глядача довгими антрактами, що потрібні на перевлаштування декорацій.

2. Уникайте п'єс, де багато розмов, а мало дій. Глядача розмови мало цікавлять, його приваблюють живі події. Отже, треба, щоб у п'єсі весь час розгорталася певна дія, боротьба, щоб глядач до кінця п'єси не знав, яка буде розв'язка.

3. Коли ви самі захочете писати п'єсу, то уникайте словесної «води», а намагайтесь насамперед цікаво побудувати дію.

Пригадайте, як глядач хвилюється, коли герой п'єси потрапляє в скрутне становище: врятується чи не врятується, перемаже чи не перемаже. Здавалось, що от-от герой домігся свого, аж раптом знов перешкода і знов глядач хвилюється, — що ж буде далі.

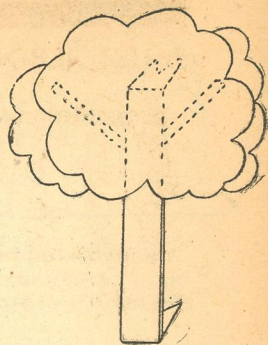
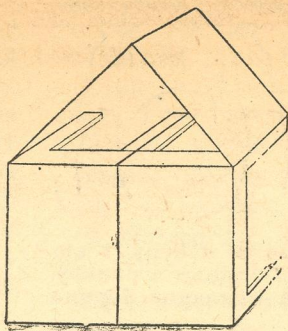
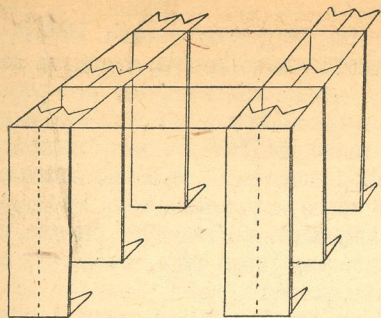
Це значить, що автор так побудував п'єсу, що глядач увесь час напружено стежить за розгортанням драматичної дії.

Затямте, що немає гірше, як п'єса, де глядач знає, чим закінчиться справа. Хіба цікаво дивитися на таке видовище.

Дуже потрібно вставляти в п'єсу, коли це можливо, елементи музики, пісні, гумору. Це дає, як ми вже говорили, хорошу, багатору зарядку аудиторії і вона ще охочіше дивитиметься виставу далі.

ГОТУВАННЯ П'ЄСИ

Керівник постанови (вожатий, учитель чи хтось інший) насамперед сам мусить добре розглянути п'єсу і твердо визначити, що він схоче сказати цією виставою, яка її політична цілеспрямованість, / якого політичного висновку мусить дійти глядач.

Шкільні лави і столи можуть цілком замінити складні декорації. Ліворуч парти із лав, усередині—хата із двох столів, праворуч — дерево з лави

Візьмімо для прикладу п'єсу Ол. Котлярова «Смерть Радчука» («Весела бригада» № 5—6, 1933 р.). Ця п'єса добре побудована щодо драматургічних зимог: дія розгортається жваво, елементи боротьби побудовані так, що глядач до самого кінця не знає, чим розв'яжеться ця боротьба. От, визначмо її цілеспрямованість. Сюжет п'єси такий: куркуль їде на хитрощі: він ширить через жінку та приятелів чутку, нібито він умер од виспи і замість нього ховають опудало. Сам же куркуль пролазить до колгоспу на посаду рахівника і починає там тихо, непомітно шкодити, поки його не викриває колишній червоноармієць Нечай.

Цілеспрямованість. Посилити пильність до класового ворога, який «перешпикувався» і працює «тихою сапсю»

У цій п'єсі ми бачимо, що весь час іде лінія боротьби, змінних перемог. Найвищої точки досягає боротьба в тій сцені (за автором, II-й), де куркуль робить свій останній рішучий хід — довідає про смерть, — але несподівано гине, бо Нечай та Дмитренко викрили куркуля дописом у газеті. Момент, коли дія досягає найвищої точки, після якої перемога тої чи тої сторони стає ясна, — зветься найвищою точкою — кульмінаційною п'єси. Це місце треба виділити якнайяскравіше.

Зрозумівши всі етапи боротьби в

п'єсі, виконавцям легше й показати те, що хотів автор, а отже — довести ідею до глядача.

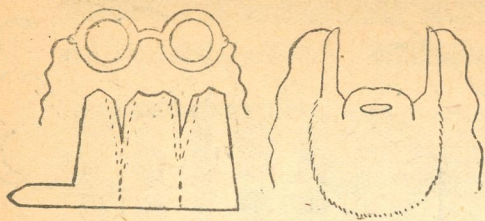
Далі, треба розібрати кожну роль, обговорити характер кожної дієвої особи та її поведінку під час кожного етапу; обговорити зовнішній вигляд кожної особи, оформлення сцени.

Після цього розподіляють ролі.

Це справа серйозна. Виходити тут треба з індивідуальної придатності кожного виконавця: його голосу, зовнішності, характеру. Хлопцям легше на перших кроках грати «самого себе». Підроблювання під певний характер, зокрема під «дорослого», завжди виходить штучно. Отже, краще на дорослі ролі запрошувати дорослих — вожатого чи когось з комсомольського осередку. Обговорювати розподіл ролей треба колективно, але останнє слово керівника мусить бути тверде. Ніяких причин особистого невдоволення не може бути, бо за виставу цілком відповідає керівник.

Розподіливши й переписавши ролі, треба кілька разів прочитати п'єсу (без рухів) по ролях, аж поки виконавці добре знатимуть текст. Тоді вже розпочинайте планувати дію, показувати місця на сцені (це зветься «мізансцена»).

Працюючи над мізансценами, треба: 1) твердо встановити для чого потрібний той чи той перехід, рух. Чим він

Ліворуч — окуляри з паперу і ви-
кройка накладної бороди з паперу.
Праворуч — готова накладна борода

допомагає виявити той чи той етап боротьби. Мізансцену не можна вигадувати, як завгодно. Все мусить мати своє призначення. 2) Будувати мізансцену треба так, щоб запобігти плутанині, щоб видно було глядачеві, що робиться. Не захоплюйтеся зайвими рухами. Робіть якомога менше рухів та переходів, але намагайтеся зробити їх щонайвиразніше.

Наприклад, цю першу сцену п'єси «Смерть Радчука» (його розмову з жінкою) можна провести сидячи, і тільки при останніх словах, коли Радчукові спадає на думку зробитись «пошійником» — він раптом встає, кладе руки жінці на плечі і, хитро посміхаючись, питає багатозначно: «Віспа, кажеш?»

Цим різким і виразним рухом та промовистою інтонацією ми бачимо натяк на всю дальшу поведінку Радчука. А виявлено це одним рухом.

Встановивши мізансцени, починайте працювати над інтонацією, тобто над потрібною вимовою слів ролі. Перша вимога — говорити ясно, щоб мова виконавця звучала чітко, окреслено. Частіше виконавець «ковтає» останнє слово речення або останній склад слова тощо. Всього цього треба уникнути.

Далі треба встановити, яке слово в реченні головне, на ньому зробіть наголос.

Візьмімо, приміром, із згадуваної вже п'єси, де Радчук каже: «Зараз щойно чистка була (перша сцена)». Де зробити наголос. Коли скажیم **«ЗАРАЗ** щойно чистка була» — це

значить, чистка була саме **ТЕПЕР**, а не вчора чи позавчора. І так на кожному слові. Обмірковуючи все речення, встановлюємо, що найголовніше тут слово **ЧИСТКА**, бо воно лякає куркуля. На ньому й зробимо наголос. Далі треба встановити темп і тон, якими вимовляється речення: швидко, повільно, середньо, тихо, голосно, пошепки.

Коли виконавець не попрацює добре над усіма цими вимогами, п'єса йти не буде, і глядач спатиме. От, приміром, у тому місці, де куркуль обдурює упрязу колгоспу, де він каже «солоденькі» промови — темп уповільнити: коли ж куркуля викрито і куркульня зібралась на останню нараду — темп прискорюється.

Коли вже всі знають ролі, починайте репетиції в повній обстанові й оформленні — генеральні репетиції.

ОФОРМЛЕННЯ.

Зовсім необов'язково будувати сцену, лаштунки тощо. Досить буде мати поміст з декількох лав або столів. Лаштунки зробити з газет, пофарбувавши їх відповідно. Коли замість газет, є якісь полотнища — це дуже добре.

Для оформлення можна використовувати столи, стільці, лави. Наприклад, з трьох стільців можна зробити ліжко і т. д.

Взагалі не треба все робити так, «як у житті». Досить двох-трьох натяків, деталей, і місце дії буде ясне. Наприклад: досить, щоб показати куркульську хату, повісити ікону, лампадку, поставити велику скриню. Упряву колгоспу — плякати, портрети вожнів і ін. Взагалі зайвих речей на сцені держати не треба.

ГРИМ.

Щоб не псувати хлоп'ячих обличчя фарбами, яких не можна іноді й дістати, радимо вживати аплікативний грим, тобто такий, що робиться накладками: ніс з окулярами легко зро-

бити з цупкого паперу або картону; перуки можна зробити з обрізків шерсти чи прядива. Так само зробити бороду, вуса. Щоб борода краще трималася, треба підшивати її якоюсь білою тканиною і підв'язувати стрічкою гуми чи мотузочком. Ще легше зробити бороду та вуса з сірого, чорного колен кору, вирізавши їх за малюнком і трохи підрізавши кінці (див. малюнок).

Такий грим добре мінятиме обличчя й не псуватиме фарбами.

Взагалі, розгорнувши самодіяльність гуртка, можна багато зробити цінного в роботі драмгуртка на селі. Треба лише пам'ятати, що найголовніше — це правильно розкрити соціальний зміст п'єси, добре уявити собі всі етапи боротьби і відповідно їх

трактувати у ролях. Добре було б обійтися без суфльора.

Стягати п'єсу, треба враховувати завдання цього вечора, кампанія чи свята, щоб матеріал вистави був відповідно добраний.

Радимо, як допоміжний для поставника п'єс матеріал, такі книжки:

П. Марков — «Начатки режисури» (1928 р.).

«Формилення спектакля в школі, пионеротряде, клубі».

Іхл. 1931 г.

Л. Болобан — «Драмгурток на селі».

«Весела бригада» № 5—6—33 р. (п'єса Котлярова «Смерть Радчука» та стаття Коваленка «Шкільна сцена»).

Фот. М. Ернольді

Спартакіада в таборі

На майдані, на деревах висіло оповіщення:

«ПРОЧИТАЙ УВАЖНО!»

Порядок свята спартакіади такий:

1. Рівно о 5 год. вечора 20-VI всі лаштуються колонами по 4 і йдуть до їдальні.

2. Звідти з оркестрою йдуть на спортмайдан, де представники партійних, комсомольських та громадських організацій прийматимуть парад. На параді кожна ланка з'являється зі своїми гаслами й плякатами, присвяченими спартакіаді».

На майданчику нас зустрів голова бази речівкою:

Слухай партії наказ!

Раз-два-раз (відповідали всі).

Знай, точиться битва кляс.

Раз-два-раз.

Діти всіх країн і рас

Раз-два-раз.

Ми загін трудящих мас

Раз-два-раз.

Проти газу — протигаз.

Раз-два-раз.

Щоб запал наш не загас,

Раз-два-раз.

Гей, лаштуйсь до бою враз!

Раз-два-раз.

Будьмо пильні повсякчас

Раз-два-раз.

Після маршу всі вишикувались колонами по ланках перед трибуною, що її зробили із стільців та столів.

Голова бази оголосив спартакіаду за відкриту. В його промову було вмонтовано мітингівку - луну, присвячену обороні країни. Всі мусили дружно підхоплювати останній склад.

1. Готові ми до майбутніх атак?

Так!

2. Здолає нас ворог у майбутній війні?

Ні!

3. Хто вийде на бій під заклик сурми?

Ми!

Далі — привітальне слово від осередку ЛКСМУ, слобо представника Червоної армії. Слово для відповіді надано піонерам I-ї ланки.

Вийшло 6 хлоп'ят з рупором, який під час гасел переходив із рук до рук.

Гасла виголошували так:

Ворог знов трясє зійною,

та готові ми до бою.

Хай не хмуриє ворог брови,
ми завжди напоготові.

Загартуєм себе добре,

як один, здамо ми норми.

Будем сильні і здорові.

Ми завжди напоготові.

Не злякає ворог грізний,

технікою нас не візьме.

Знаєм техніку основи.

— Ми завжди напоготові.

Щоб в бою уміти битись,

Ми вивчаємо рушницю.

А як ворог суне знову,

Ми завжди напоготові.

Ми стріляти вмієм мітко,

знаєм Морзе і розвідку,

і на заклик — наше слово:

— Ми завжди напоготові.

Піонери скрізь і всюди,

всім за кращий приклад будуть.

Хай готують війни нові.

Ми завжди напоготові.

Голова штабу спартакіади оголосив через рупор порядок проведення. Учасники розійшлися на свої місця. Для гостей — колгоспників та піонерів села були виготовлені спеціальні

місця. Ввесь час була добра дисципліна, ніяких порушень ходу змагань. Змагались загони, ланки на нормативні показники.

Весело зустрічали переможців.

Кінчили змагання масовим військовим танком, фізкультвиступами та пірамідою.

Штаб пішов на нараду підвести підсумки, а ми всі розмістились на зеленім горбку і Наташка провела з нами гру-жарт, а після цього — переклик — мітингівку і «Фізкультурне наше свято».

Спочатку вступив барабан — він дає ритми (чотири такти). Після барабана перший рядок (гасло) кинув ланковий першої ланки, його ланка підхопила другий рядок: «в фізкультурне наше свято». Як тільки перша ланка скінчила, зразу вступила друга, за другою — третя і т. д. Ланкові подавали гасло в рупор. Після чотирьох гасел була павза, під час якої вибирав 8 тактів барабан. Після цього знов ланкові читали перші рядки, а всі — решту.

1. Веселіш крокуй, хлоп'ята,
в фізкультурне наше свято!
2. Сонце сій вогнем - плякатом
в фізкультурне наше свято.
3. Йдуть і хлопці, і дівчата
в фізкультурне наше свято.
4. Нашу міць демонструвати
в фізкультурне наше свято.
5. Свято — пролетаріату
фізкультурне наше свято.
6. Нас — мільйони, нас багато
в фізкультурне наше свято.
7. Гей, лети салют крилатий
в фізкультурне наше свято.
8. Наш обов'язок, хлоп'ята,
в фізкультурне наше свято.
9. Протигаз, гвинтівку знати
в фізкультурне наше свято.

Кінчили мітингівку, заграли балайки, а Володя й Гриць проспівали оздоровні частівки. Володя показав типа, що не любить фізкультури. Вийшов із теками, портфелями, прото-

колами. Гриць показав типа, що занадто захоплюється тільки фізкультурою.

Третя ланка після слів кожного з хлопців давала правильну оцінку.

ОЗДОРОВНІ ЧАСТІВКИ.

Гриць: Почекай, Володю, здрастуй.

Чим ти заклопотаний.

І такий гладкий, як раз ти,
мов комар болотяний.

На таку цікаву річ

я тебе підбурюю:

управляйтесь день і ніч
тільки фізкультурою.

Ланка: Фізкультуру — «оболдуру»
з наших лав потурим

Фізкультура — без культури —
це не фізкультура.

Фізкультурі — честь, повага.

Ворога ми вразим.

**Фізкультура — це наснага
розуму і м'язам.**

Володя: Од роботи скоро зляжу,
голову понурюю.

В мене сотні навантажень,

а ти з фізкультурою.

В мене плянів тут гора,

ти не лізь безпляново.

Не прийшла іще пора

для фізкульткампанії.

Ланка: Користь Радам дасть навряд
втомлений, похмурений
піонерський бюрократ
не профізкультурений.
Фізкультурі честь, повага
і т. д.

Гриць: Та робота не ведмідь

(Ач який трудящий!)

в ліс вона не побіжить.

Побіжить — то й краще.

Фізкультурі — гн-ура.

І ніяких фізик.

Булиб м'язи, як гора,

і як жменька мізок.

Ланка: Фізкультурний «активіст» —

хлопець дуже бравий.

З лекцій всіх у нього «хвіст»,

робить «вільні вправи».

Фізкультурі честь, повага
і т. д.

Володя: Мабуть я за кілька днів
розберу цю справу.
Ти ж докладеньку мені
подаєш заяву.

Ланка: у паперах як в диму,
він од нас одражений.
Фізкультура то йому —
тільки навантаження.
Фізкультурі честь, повага
і т. д.

Гриць (перекривляючи Володю):
Од роботи скоро зляжу,
голову понурюю
і т. д.

Володя (перекривляючи Гриця):
Фізкультурі — гіп-ура.

І ніяких фізик
і т. д.

Ланка: Посварились хлопці здуру,
аж сміються кури.

Той: «Я тільки фізкультуру».

Цей: «Без фізкультури».

Всі: Фізкультурі честь, повага.

Ворога ми вразим.

Фізкультура — це наснага,
розуму і м'язам.

З'явився штаб і оголосив наслідки
олімпіади. Третю ланку премійовано
перехідним прапором. Оголосили по-
рядок другого дня олімпіади. Всі ви-
шикувались по загонах. Сурма, коман-
да вожатого — рушили до ідальні.

Записав Олексій ДЕНИСЕНКО.

НОРМИ НА ЗНАЧОК „МИСТЕЦТВО ПРОЛЕТАРСЬКИМ ДІТЯМ“

Т Е А Т Р

СЕЛО

Молодший концентр.

а) Знати одну п'єсу для дітей і одну для дорослих; уміти про
них розказати.

б) Уміти виконати нескладну роль у драмгуртку.

Старший концентр.

а) Знати дві п'єси для дітей і дві для дорослих, при чому —
одна з класичного репертуару; вміти про них розказати.

б) Уміти розказати про те, що трактує роль героя з даних п'єс.

в) Уміти поставити нескладну інсценізацію з дітьми молод-
шого концентру.

г) Уміти виконати роль у драмгуртку.

г') Знати двох драматургів радянських і одного з класиків.

МІСТО

Молодший концентр.

а) і б) — теж, що для села.

б) Відвідати дві вистави (ТЮГ'у і інших театрів), розказати
про них.

Старший концентр.

а), б), в), г), г') — теж, що й для села.

в) Відвідати 3 вистави (ТЮГ'у, драми, опери); вміти про них
розказати.

Г. ГОЛЬДБЕРГ та Т. ВІНОКУРОВА

Харківська Центральна бібліотека юного читача

цікавою книжкою

цікаво працювати

Є багато живих, цікавих форм масової роботи з книжкою. Наведемо лише кілька з них, що їх перевірено і що виправдали себе в практиці роботи раду дитячих бібліотек України (Харків, Київ, Миколаїв, Дніпропетровське й інші.).

ГОЛОСНЕ ЧИТАННЯ

Це найприступніша форма, що одночасно пропагує книжку й художньо ілюструє певну розмову.

Голосне читання провадять вожакий або хтось із старших дітей. Треба лише забезпечити, щоб читець своєчасно підготувався й кілька разів сам прочитав оповідання, вміз його прочитати виразно, добре зрозумів ідею оповідання і зумів би, коли це буде потрібно, відповісти на запитання дітей.

Що брати для голосного читання? Конкретні, справді художні, емоційні оповідання або уривки з книжок, художній матеріал, що друкується в піонерських та комсомольських газетах і журналах.

Для піонерів старшого віку варто використати для голосного читання **Паустовського** — **Кара-Ада** (громадянська війна). Цей уривок у відомій книжці того ж автора «Кара-Бугаз» іде під назвою «Чорний острів». Із «Кара - Бугаза» добре прослухають діти розділ «Старий вун Бекмет», його легенду про Леніна. Це хороший матеріал для розмови про соціалістичне у братніх республіках та краях нашого великого Союзу. Навіть

одна фраза з легенди дає широкі можливості для розгортання розмови: «Страна при расцвете рождает певцов и героев, а при упадке — пыль и много начальства».

Уявлення про стару школу, типів її учнів та учителів дадуть уривки з книжки **Слюсаренка** «Бунт», «Мол. більш.» 1930, та **Кассіля** «Кондуит», а з окремих невеличких оповідань **Васильченка** «Роман».

ЛІТЕРАТУРНІ ГРИ

«Хто я»? Двоє дітей виходять, решта призначає, ким вони повинні бути. Кличуть одного й кажуть йому: «Ти розмовлятимеш з таким-то, наприклад, з Кассілем, автором, та основною дієвою особою книжки про стару школу «Кондуит». Він виходить, тоді викликають другого й кажуть йому: «Ти розмовлятимеш з Гаррі Айзманом, що недавно видрукував цікаву книжку «Хаусорн». Отже, вся аудиторія знає, хто кого грає, а ті двоє, що вийшли, знають лише з ким вони мають говорити, а не знають, хто такий він сам.

Коли «дієві особи» приготувались, продумали, як вони розмовлятимуть (на це треба дати 3—5 хвилин), починається розмова, з якої кожен повинен дізнатися — «хто він».

Розмова може початися так:

1. Той, хто розмовляє з Кассілем. — Ваша книжка для нас дуже цікава, адже ж ми не знали того, про що ви пишете. Вся історія відбизалась не тепер, не за наших часів.

II. Той, що говорить з Гаррі Айз-

маном: — Як смішно, уявіть собі: ви пишете про сьогоднішні події, але ми їх не зазнали, хоч вони відбуваються за наших часів на 15 році Жовтня.

Далі обидва учасники дають один одному ряд запитань і одночасно відповідями допомагають один одному зрозуміти «хто він». Авдиторія допомагає навідними запитаннями. Виграє той, хто перший відгадає, хто він. Цікаво обирати такі персонажі, між якими розгортається захоплива розмова.

Друга гра — «Забув автора та назву». Вся авдиторія являє собою книжкову крамницю. Керівник гри — дуже неуважний громадянин. Він приходить купувати книжку для свого товариша; він дуже добре знає її зміст, але зовсім забув автора та назву книжки, він сподівається, що цю книжку йому тут пригадають. І звертається з цим проханням до дітей.

1) Діти: — А про що ж говориться там?

2) Громадянин: — Про шпирії, бездорожні джунглі...

1) Діти: Знаємо, знаємо, це, мабуть, щось із книжок Купера.

2) Гром.: — Ні, не Купера, це...

1) (перебивають): — Значить Майн-Ріда?

2) Ні, не Майн-Ріда. Це зовсім про нові пригоди в джунглях і незрівняно правдивіші пригоди, ніж Куперові та Майн-Рідові.

1) Про нові... Може хтось із наших радянських мандрівників поїхав у джунглі? Давайте пригадаємо.. Ні, аж ніяк не пригадується.

2) Його мандрування були цікавіші тому, що він бачив, як під впливом упертої людської правди в далекій глушині виростає нове життя.

1) А що ж там люди робили?

2) Обробляли землю, ширили скотарство, будували нове колгоспне життя...

1) Хто були ці люди за національністю: українці, росіяни, німці?..

2) Ні, колгоспи там створювались руками євреїв - переселенців, що повели жорстоку боротьбу з природою.

1) (один Знаєм, знаєм! «Преріями та джунглями Біробіджану». Тільки от автора я забув.

1) (другий) — А я знаю автора — це Багмут.

Керівник: — Правильно. Багмут — «Преріями та джунглями Біробіджану», «Мол. більшов.» 1932.

Керівник: — Автор Багмут сам їздив до Біробіджану, жив серед учасників героїчної боротьби людини з природою і тому так правдиво написав цікаву книжку.

ІНСЦЕНІВКИ. Міцно зв'язана з літературною грою **інсценівка книжки.** Вона не потребує ніякого попереднього готування, треба лише, щоб діти всі прочитали певну книжку, яку будуть інсценізувати. Всі разом обговорюють, які моменти краще інсценізувати. Далі розподіляють між собою — хто який момент відображатиме, яку роль гратиме, залежно від того, що кого цікавить.

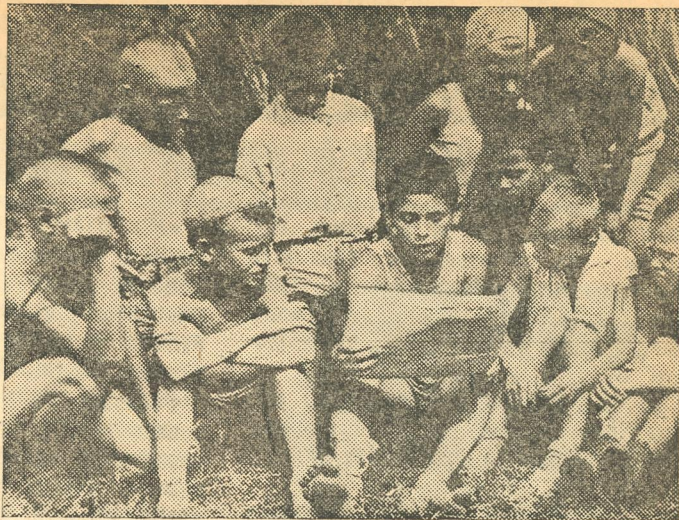
Кожна бригада, що інсценізує певний момент, обговорює в себе, як тут же, без декорацій та костюмів найцікавіше провести свою роль. Коли всі бригади обговорили в себе всю справу і провели пробну репетицію, вони збираються разом і послідовно за змістом книжки розигрують оповідання.

П'ять—шість бригад — перед хлопцями в жвавій формі проходять яскраві моменти всієї книжки. Учасники гри емоційно сприймуть книжку, глядачі, що не читали книжки, зацікавляться нею і прочитають.

Можна інсценізувати такі книжки: **Слісаренко** — «Бунт» (стара школа).

Донченко — «Ударний загін» (спіонери в комуні).

Гайдар — «РВС (як хлопчик пере-

У таборі перед
обідом

хоував пораненого командира Чер-
веної армії від бандитів).

Іркутов — «Геть бергера» (шко-
ла за кордоном, робота піонерів у
школі).

ВІКТОРИНА передбачав, що книжки
дітям відомі. Тому за кілька днів до
прозедення вікторини треба вивіси-
ти плакат із оголошенням про вікто-
рину та списком книжок, які треба
прочитати, щоб відповісти на запи-
тання.

Запитання треба зробити такими,
щоб вони заінтригували, не були фор-
мальні, нудні. Крім того, треба вико-
ристовувати різні засоби подавати за-
питання, наприклад: уривок із книж-
ки, показати малюнок і спитати, з
якої це книжки. Приміром, із книж-
ки «Плян більшовицьких перемог»
(«Мол. більш.» 1932 р.) можна для
показу взяти ряд ілюстрацій. Те саме
можна зробити з книжкою **Кассіля**
«Лодка вездеходка» (М. тв. 1933.).
Запитати — «В якій книжці ти знай-
деш пояснення цієї картини?»

Із книжки **Панфіорова** «Бруски»
(М.Б. 1933) замість запитання мож-
на дати такий уривок: «Він спершу
подумав був, що завалилася дзеїни-
ця — такий рев. Потім, як вулицею

побігли мужики, жінки, хлопці і дів-
чата, Ігор Степанович через пліт гук-
нув: Що таке гуркоче? Мужики! Що
це торохкотить? А кат його зна!.. Ар-
тільники щось приволокли. Оце й бі-
жить, а позаду плуги, на плугах
дошки, а на дошках Стьопа Огнев.
Гармата — не гармата. Та ж трах-
тур, байбасу — вигукнув Петька Ку-
деярз і, вимахуючи потертим, забруд-
неним хвартухом, помчав до двору
Степана Огнева. А-а-а, трахтур, —
протяг Ігор Степанович і тихо віді-
йшов набік. Поруч стояв Шльонка.
У Чухляви знов усе затрусилося все-
редині».

Можна ще й такі запитання:

— В якій книжці можна прочита-
ти про те, як наново відкрили давно
відому країну?

(**Безбородов**. — Большевики от-
крыли Сибирь. ОГИЗ, Мол. гв. 1932).

— Яку книжку про життя та бо-
ротьбу трудящих Японії написав ро-
бітник, що п'ятнадцять років працю-
вав у жахливих умовах капіталістич-
ної фабрики? (**Хасой**. Текстильщик
Кодзі. М. Б. 1932).

Порядок проведення вікторини: в
зазначений час збираються діти, оби-
рають журі, що оцінюватиме відпо-

віді. Після кожного запитання дається слово для відповіді. Відповіді одного доповнюють інші якщо вона була невичерпна або неправильна.

Після того, як вичерпано всі запитання, журі виходить, щоб порадитися, на 3-4 хвилини.

Висновки журі оголошуються. Один із членів журі підходить під сумки (чи організовано проходила вікторина, чи не було помилок, відповідає на запитання, що залишилось невичерпаним) і оголошує, чий відповіді були правильні.

Дуже добре буде, коли кращі відповіді преміюватимуть тими книжками, що вийшли до списку вікторини.

РЕЦЕНЗІЇ.

Треба якнайширше залучати дітей до того, щоб вони висловлювали свої думки про книжки. Багато дітей пишуть прекрасні рецензії. Якщо збирати ці думки, випускати рецензійну газету, то вона матиме подвійне значіння — і як момент, що розвиває дитячу творчість, і як засіб пропаганди книжки серед своїх товаришів.

От що пишуть діти в таких газетах:

«Мені дуже сподобалась книжка **Лопатіна** «Зечеркнутый список» тим, що в ній описується, як після перевороту буржуазія залишила більшовикам ганебний список відсталих виробництв, а більшовики вирішили закреслити цей список і вони цього домоглися».

«Як живуть узбеки, як з темної людини Саїд-Алі став інженером і забував зрошувальну систему», — так пише дівчинка Ліхтерова, з'ясовуючи, про що вона дізналася із книжки **Івана Ле** «Міжгір'я».

Рецензія — це не стаття, а коротенька думка читача, розповідання товаришам. чим хороша та чи та книжка. Газету рецензійну можна й треба зробити яскраво, ілюструючи її малюнками, що відповідатимуть змістові книжки. Рецензійна газета включає і цікаві ребуси про автора й назву книжки й вікторину, цікаві запитання про книжки, що йдуть від редколегії або окремих читачів; зона ілюструється малюнками дітей, вивішується на видному місці і своєю зовнішньою привабливістю кличе дітей прочитати її і писати до неї.

Бібліотека в садку серед ялини

Наша бібліотека міститься в зеленому, мальовничому куточку, що його обступили велетенські стрункі ялини. На дверях висить вітрина, де виславлено літературні новини. На окремій дошці — рецензії читачів на прочитані книжки, деякі з ілюстраціями.

Бібліотека організувала «мандрівку» по книжках до окремих країн. «Мандрівників» бібліотека забезпечила художньою й науково - політичною літературою, організувала періодичні зльоти, де обмінювалися думками про подорожі. Розпитуючи про країни, мандрівники показували малюнки й мапи, декламували вірші, читали уривки з художніх творів.

**

Сьогодні в бібліотеці урочистий настрій. Стіл заслано червоним, перед портретом Олексія Максимовича Горького — польові квіти.

Сьогодні — **день художнього слова.**

Надя Антонова — член бібліотечного активу — взяла оповідання «Роман» — Васильченка, підкреслила найяскравіші сторінки, де розгортаються події твору, повязала їх власними словами і, скоротивши, виступила перед колективом.

Книжка лежить на столі. Надя, майже не зазираючи, захоплено розповідає...

**

Бібліотечний актив веде у нас дуже цікаву й різноманітну роботу.

За **вітрину новин** відповідає Алекс Біляєв. Він читає нові книжки, збирає про них думки товаришів, а тоді виставляє на дошці твори й характеристики.

Майка Шапіро — організатор **дошки рецензій**. Вона збирає рецензії хлоп'ят на книжки, ставить їх на обговорення літгуртка і потім вивішує на дошці. Деякі хлоп'ята дають рецензії з ілюстраціями і на дошці завжди є щось цікаве. Особливо вдалі рецензії гурток надсилає до газети «На зміну».

Тіма Ілюхін — організатор **голосного художнього читання**. Він уже давно працює в цій галузі. У школі він завжди вдається до поради до викладачів літератури, відвідує літранки, художнє читання і вечори письменників.

Днів, коли призначалося художнє читання, біля читальні вивішувалося відповідну афішу.

Іноді виходили в ліс, до річки чи до школи сусіднього села.

Серед табірних дітей були такі, що

навчилися в табірному гуртку читати дуже майстерно.

Читання провадили по-різному:

1. Голосно читали твір і складали на нього колективну рецензію;

2. Скорочували великий твір, залишаючи головне й цікавіше, і прочитували його за один раз;

3. Розказували своїми словами про прочитану книжку.

Для цього ми обирали книжки з цікавим розгортанням фабули (подій).

Розказування також провадили ввечері при світлі вогнища, де збиралось багато слухачів.

Добре організована в нас у таборі літературна творчість дітей: **видається журнал «Сурмач», який містить**

нарис, вірші, частівки й малюнки. Особливо вдалі речі надсилають до журналів «Піонерія» та «Весела бригада».

Навколо журналу утворено **літгурток**, яким керує вожатий Гриць Жуков.

Гурток критично обговорює творчість своїх членів, опрацьовує зразкові художні речі дореволюційних і сучасних письменників. Іноді гурток влаштовує **художні ранки**, де ці речі читають широкій аудиторії, і з цими речами гуртківці виступлять на Всеукраїнській художній олімпіаді.

Гурток збирає відгуки дітей на власну творчість, для того в журналі є спеціальний розділ.

Д Л Я Б І Б Л І О Т Е Ч К И

піонерського загону, табору, майданчика придбайте передусім, крім книжок, зазначених у тексті статті т. т. Гольдберг та Винокурової, ще й такі книжки:

УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Арсеньєв. В нетрах уссурійського краю. Мол. більш. 1931, ст. 352.

Багмут. Гірчями та джунглями Біробижану. Мол. більш. 1931, ст. 147, ц. 75 к.

Бондарин. Дин-Дип. Мол. більш. 1932, ст. 116, ц. 65 к.

Бедзик. Студені води. Мол. більш. 1933, ст. 223, ц. 3 крб.

Владко. Троє за одним маршрутом. Мол. більш. 1931, ст. 150, ц. 65 к.

Верн - Жюль. Діти капітана Гранта. ДВУ.

— » — Подорож на місяць. ДВУ.

Гайдар. Школа. Мол. більш. 1932, ст. 238, ц. 3 крб.

Дефо. Робінзон Крузо. Мол. більш. 1933.

Донченко. Ударний загін. Мол. більш. 1931, ст. 96, ц. 25 к.

Злобін. Салават - Юлаїв. Мол. більш. 1932, ст. 195, ц. 1 р. 50 коп.

Епін. Перша весна. Переробл. для дітей. М. В. 1933.

Іркутов. Геть Бергера. Мол. більш. 1932, ст. 64, ц. 25 к.

Косогов. Перша кіжна. 1932, ст. 96, ц. 40 к.

Крупська. Моє життя. Мол. більш. 1932, ст. 29, ц. 10 к.

Панфоров. Бруски. Мол. більш. 1933, ст. 264, ц. 4 крб.

Світ. Мандри Гуліверові. ДВУ. ДВУ. 19328, ст. 252, т. 2 крб.

Сервантес. Дон-Кіхот. ДВУ. 1927, ст. 316, ц. 2 крб. 50 коп.

Ульянова. Дитинство і шкільні роки Леніна. ДВУ. 1931, ст. 28, ц. 10 к.

Фурманов. Чапаєв. Мол. більш. 1933 р.

Шевченко. Кобзар ст. 289, ц. 5 крб. **ВІРШІ:**

Гримайло. Вугільні барикади. **Первобмайський.** Ровесники п'ятирічки.

Безименський. Трагедійна ніч.

РОСІЙСЬКОЮ МОВОЮ.

Арсеньєв. Дерсу-Узала. М. гв. 1932, ст. 347, ц. 6 р.

Воробйова. Рот Фронт. Вірші. М. гв. 1932, ц. 12 к.

Безбородов. Большевики відкрили Сибір. Мол. гв. 1932, ст. 171, ц. 3 р. 25 к.

Верн. Жюль. Діти капітана Гранта. ЗИФ. 1929, ст. 445, ц. 2 р. 40 к.

— > — Двадцять тисяч лье под водой. ЗИФ. 1929, ст. 366, ц. 2 р.

художнє розповідання

ПОРАДИ ВОЖАТОМУ

НА ЗБОРАХ — ТИХО

Вожатому, мабуть, доводилося не раз упевнятися, яка тиша й увага буває на зборах, коли провадиться художнє розповідання. Найгаласливіші хлоп'ята стають тоді дисциплінованими. Подивіться на дитячу аудиторію під час розповідання — скрізь побачите широко розкриті очі, зосереджені обличчя; хлоп'ят навіть і пізнати не можна, так змінилася та сама аудиторія, що може хвилин десять тому репетувала, пустувала, не могла заспокоїтись. А коли після розповідання ви захотіли б перевірити, як **засвоєно** розповідання, ви побачили б, що більшість хлоп'ят і зрозуміли, і запам'ятали оповідання.

Більше того, розповідання часто викликає живий **обмін** думками, хлоп'ята вдало асоціюють те, що чули, з тим, що читали, бачили в кіно, в реатрі на цю ж таки тему або близьку до неї.

ЯК ГОТУВАТИСЯ ДО ХУДОЖНЬОГО РОЗПОВІДАННЯ

Умовимось, що ми розуміємо під художнім розповіданням.

Наше художнє розповідання це не деклямація й не естрадне мистецтво. Це одна з суто прикладних форм художньої масової роботи. Під художнім розповіданням ми розуміємо «вільну» передачу «своїми словами» змісту твору, цілком переробленого й пристосованого до даної аудиторії, поданого засобами мистецтва, живого ху-

дожнього слова, тобто в художньо розроблених інтонаційних формах, спроможних викликати у слухача потрібні нам почуття (емоції) і художні образи.

ТЕКСТОВА ТА ЕМОЦІЙНА АНАЛІЗА

Вибравши потрібний твір, починайте аналізу тексту. Приміром, в оповіданні Чехова «Ванька» основна ідея — це показ наслідків експлуатації робочого підлітка за часів царського режиму в Росії, що доводила до несправності, забитості, малописьменності. Ваша, звідси, цілеспрямованість буде: **викликати співчуття до забитого Ваньки Жукова та разом з цим обурення проти експлуатації й експлуаторів, а також викликати у хлоп'ят порівняння зі станом робочого підлітка у нас за диктатури пролетаріату й за кордоном — у капіталістичних країнах. Треба також допомогти слухачеві зробити відповідні висновки шляхом розмови).**

Відшукавши основну **соціальну ідею**, ви починаєте вишукувати її місце в тексті, яке найкраще його виявляє — це буде мабуть, те місце, де хазяїн б'є Ваньку шпандиром, де Ванька розповідає про своє гірке життя.

Це місце треба передати якнайяскравіше, промовистіше, щоб соціальна ідея оповідання добре засіла в голові у слухача.

Тепер залишається визначити інші оповідання, які становлять тільки епітети, що не мають першорядного значення, а які є елементи розваги, від-

Літературний гурток 46 ФЗС (Харків) опрацьовує постанову ЦК ВКП(б) про перебудову літературних організацій

починку для слухача. Як приклад такого місця в цім таки тексті, можемо указати на момент, коли дід дає нюхати тютюну собаці, або коли дід каже своє улюблене прислів'я: «Оддирай, примерзло» і т. д.

Одночасно треба визначити, який емоційний стан, яке почуття мусимо ми викликати у слухача виявленням соціальної ідеї й окремими розділами розповідання.

РОБОТА НАД ІНТОНАЦІЄЮ

Досвідченого, талановитого оратора можна слухати довгий час і з захопленням. Чому? Тому, що він добре володіє інтонацією, він знає свій вплив на слухача, знає, як змінювати свій голос, щоб він щоразу захоплював увагу: швидкий динамічний темп, сильний голос, коли оратор хоче тебе в чомусь упевнити; проста розмова, коли він розповідає якийсь факт; жарт, дотеп для розрядки, відпочинку

авдиторії, щирий патос у кінці промови — все це мобілізує увагу аудиторії, полегшує сприймання, викликає зацікавлення.

Треба навчитися володіти так званими важелями тону, підвищенням, пониженням, підсиленням звучання й послабленням, прискоренням, уповільненням. Так само, як ви визначали значимість тексту, його емоційний стан, визначте й інтонації, тобто яким тоном, у якому темпі, треба проголошувати той чи той шматок. Слідкуйте, щоб не повторюватися, або повторюватися через великі відтинки.

ТЕХНІКА ПРОВЕДЕННЯ

1. Слухачі мусять бути розташовані біля розповідача півколом або просто перед ним, щоб не тільки чути розповідача, а й бачити його.

2. Розповідати краще після доброго відпочинку: гри, розваги, при чому перед розповіданням добре провести

масову пісню, вона заспокоїть слухача, створить потрібний настрій.

3. Кожний зайвий звук відтягає увагу. Під час розповідання не пускайте ніякого ходіння. Для цього робити законні павзи — між окремими шматками розповідання, краще за все там, де слухач найнапруженіше чекає — «що ж далі»?

ВИБІР ТВОРУ

Користуйтеся основним законом у кожному розповіданні: шукайте найперше дію, цікавий сюжет, неспорівані ситуації. Коли цього в творі немає, але твір потрібний нам за тематикою і політичним змістом, перероблюйте його, загострюючи фабулу. Немз гіршого, як те, коли слухач заздалегідь знає, чим оповідання закінчиться.

ЗАКЛЮЧНІ ПОРАДИ

Наш розповідач — не спец, не професіонал, це той же вожатий, педа-

гог, піонерробітник, витівник, піонер з бібліотечного гуртка, ніяких надзвичайних талантів для цього не треба. Ці здібності, здібності жваво розвизидати те, що читав, що бачив, є в кожної людини. Треба тільки їх розвинути, а для цього треба добре працювати над собою.

Щоб поширити свої знання в цій галузі, радимо такі книжки:

Беседова — Затейник - рассказчик.

Л. Р. Коган — Художественная работа библиотеки. Ленизг. 1929 г.

Дм. Грудина — Художне читання.

Для художнього розповідання піонерам радимо використати ще й таке:

Бойм — Червона Курлишка («За зміну» 1-V — 33 р.).

Вереиська — Тетянка революціонерка.

Іркутов — Геть бергера — М. Б.

Кассиль, — Ководит. — М. Г.

Монов — Сашко запильник. — М. Б.

НОРМИ НА ЗНАЧОК „МИСТЕЦТВО ПРОЛЕТАРСЬКИМ ДІТЯМ“

Л І Т Е Р А Т У Р А

СЕЛО Й МІСТО

Молодший концентр.

а) Знати не менше, як два художні твори і вміти про них розповісти.

б) Знати два вірші й уміти їх прочитати.

в) Знати правила користування книжкою.

Старший концентр.

а) Знати не менш, як п'ять художніх творів, з яких два класиків літератури (російської, української або західно-європейської), вміти про них докладно розказати.

б) Знати три вірші й уміти їх розказати. Вміти художньо прочитати уривок з оповідання.

в) Знати не менш, як п'ять радянських письменників і трьох західно-європейських; уміти розказати про їхню творчість.

г) Знати про основи бібліотечної роботи, правила користування книжкою та гігієну читання.

Учись ліпити

РОЗМОВА З ЮНИМИ СКУЛЬПТОРАМИ

Фото М. Прнольд

Як навчитися ліпити?

Для цього, звісно, треба знати спочатку, як приготувати глину, плястелін, які інструменти потрібні для роботи, як починати ліпити.

Першу - ліпну глину, яка скрізь у природі є, можна пристосувати для ліпки. Передусім треба виявити пластичність цієї глини, тобто чи добре з неї ліпити. Беруть глину, розмішують її з водою; з цієї маси (тіста) роблять кульку, сплющують її між пальцями. Коли кулька під час стискування дає тріщину, то це значить, що глина не пластична, тобто має багато піску, який треба усунути. Це роблять так: беруть два посуду. Глину наспивають у перший посуд і розбавляють водою. Глиняна каламуть залишається вгорі, а пісок сідає на дно, бо він важчий. Глиняну каламуть переливають у другий посуд і там залишають годин, при міром, на вісім. Після цього воду зливають і та маса, що залишилася в посуді, цілком годиться для ліпки.

Здебільшого глина має природний світлий колір. Але трапляється й темна. Легше ліпити із світлої глини, бо на ній різкіше виділяються тіні. Якщо ж попадається темна глина, то до неї можна додати фарби в порошок (охри або якоїсь іншої дешевої фарби). Дуже темній глині можна надати світлого кольору, змішуючи її з крейдою.

Глина взята з ґрунту, звичайно — в шматках. Після випробування глини на придатність, треба її розтовкти, перетворити на порошок, насипати в

У скульптурній майстерні. Харків. Центрального піонерського клубу

посуд і залити водою. За шість годин глина добре перемішається й стає придатною для ліпки.

Глину для ліпки треба зберігати, щоб не висихала. Найзручніше берегти її в простому горщику або в якомусь іншому посуді з покриттям, де глина перебувала б у вологому повітрі. В такому посуді, якщо глина й підсихає, то дуже повільно. Отже, завжди є змога своєчасно змочити її водою. Якщо глина кришиться під час роботи і недосить м'яка, треба загорнути її у вогу

ганчірку й дати полежати з годину, часто змочуючи водою. Так само роблять і з незакінченою роботою, коли вона засохла через поганий догляд.

Крім глини, для ліпки застосовують ще мастику, яка зветься пластеліном. Це тісто, яке не засихає, а від тепло-ти рук робиться м'яким. Фігури, зроблені з пластеліну, не засихають, а тому дуже легко можуть деформуватись, тобто змінювати свою форму. Пластелін різних кольорів продається в магазинах художніх приладів. Але його можна й самому виготовити. Для цього беруть 60% (частин) розтовленої глини, 30% (частин) олії, 10% воску або парафіну. Все це кладуть у чавунний або емальований посуд. Суміш розтоплюють на маленькому вогні, виливають у посуд, наповнений водою кімнатної температури і місяць доти, доки тісто перестає пристає до пальців.

Інструменти для ліпки. Вони дуже нескладні, їх легко самому виготовити. Зав'яжуть вони стеками. Щоб виготовити їх, беруть паличку добре висушеного дерева (клен або груші) і вирізають з неї потрібну форму. Кінці цієї палички мають вид пласкої лопатки, дуже різноманітної форми: закругленої, гострої, форми стаместки з косим кінцем і ін. Коли стеки готові, їх треба шліфувати скляним папером, щоб були гладенькі. Потім їх треба вижарювати в олії, щоб були тривкі. Це робиться так: беруть олію, наливають її в посуд і ставлять на вогонь, щоб нагрілась, потім кидають туди стеки, щоб олія добре їх проіняла. Після цього стеки стають немов із кістки.

Проте слід пам'ятати, що стеки потрібні для дальшої роботи, тому не можна ними зловживати під час роботи і застосовувати їх тільки в крайніх випадках. Взагалі ж ліпити треба пальцями. Після кожної роботи треба обов'язково почистити стеки, інакше вони псуються.

Як ліпити. Навчитися цього дуже легко. Треба лише набуття деяких на-

вичок. Щоб ознайомитись із ними, розкажемо, як ліпити, приміром, яблукко або орнамент. Ліпити найзручніше, стоячи. Беруть шматок глини, добре мнуть його в руках, поки глина перестане липнути до рук. Тоді вона стає придатною для ліпки. Вилинувши з глини або пластеліну кулю, надають їй, натискаючи пальцями, потрібну форму яблукка. Дуже важливо, щоб тут простежити характерні форми яблукка, починаючи з загальних форм і кінчаючи деталями (треба, щоб перехід скульптором була натура, з якої він ліпить).

За зразком яблукка можна ліпити й інші овочі та фрукти. Наприклад, щоб ліпити грушу, треба, натискаючи пальцями, витягти одну сторону поверхні кулі і втримати паличку.

Потім можна ліпити корзинку з фруктами, овочами. Після цих робіт можна почати ліпити орнамент. Для цього роблять із глини потрібної величини шар завтовшки $2\frac{1}{2}$ —3 см. Цей шар гладенько вирівнюється лінійкою або рівною паличкою. Потім на поверхню шара наносять олівцем або стеком контур. На обрисоване місце наноситься другий шар глини, який відповідає товщині орнаменту. Потім з допомогою пальців і стеків, додаючи і знімаючи шматки глини, надають другому шару глини форму орнаменту. За зразком орнаменту роблять барельєф (наприклад, профіль голови). Ця робота складніша й вимагає серйознішої художньої підготовки. Коли роботу закінчено, треба її зрізати з дошки, інакше вона потріскається. Для цього беруть в обидві руки дріт або шпатель, сильно натягають його паралельно дошки і зрушують фігуру з попереднього місця.

Незакінчену роботу можна зберегти від висихання, обернувши її вогкою ганчіркою. Ганчірку раз-у-раз треба змочувати водою. Готову роботу виставляють просохти на відкритому місці, щоб з усіх боків доходило повітря.

НОРМИ НА ЗНАЧОК „МИСТЕЦТВО ПРОЛЕТАРСЬКИМ ДІТЯМ“ ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО

СЕЛО

Молодший концентр.

- а) Вміти намалювати олівцем нескладний малюнок.
- б) Знати правила користування фарбами.
- в) Вміти намалювати гасло.

Старший концентр.

- а) Вміти намалювати з натури нескладну річ.
- б) Знати назви основних трьох кольорів та як складати з них інші кольори.
- в) Уміти зробити художній плякат.
- г) Знати не менш, як двох радянських та двох старих художників; розказати про їхню творчість.

МІСТО

Для першого й другого концентру — теж, що й для села, крім цього:

Відвідати художню виставку чи музей.

Г р у п а в и т і в н и к і в 2 5 Ф З С (Х а р к і в)

Редактор Х. РУБІН

Відп. секретар Гр. ВОЛКОВИСЬКИЙ

Здано до складу 31/V-33 р.
Підписано до друку 15/VI-33 р.

2 др. аркуші, формат 4-х вошт.
в одному др. арк. 88.000 др. зн.

В и д а в н и ц т в о

„К о м у н і с т

Укрголовліт № 1945. Друкарня в-ва ЦК КП(б)У „Комуніст“. Зам. № 1351, т. 20.600